

Ілюстрована політична, просьвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в суботу.

Редаґує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австриї й Угорщині: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові **10** сот., на провінциї **12** сот.

За границею „Свобода" коштує на цілий рік: **В Німеччині 6 марок; в Росиї 3 рублї; в Америцї 2 доляри.**

Адреса Редакциї і Адмініcтрациї: **„СВОБОДА", Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.**

Ч. 1. ЛЬВІВ, субота, дня 1. січня 1916. Рік XX.

Трен українських січових стрільців.

„СВОБОДА"

— — — на рік 1916. — — —

Вже двайцятий рік іде в далекі закутини Галичини українська щиро селянська ґазета *Свобода*, вже двайцятий рік ширить народну сьвідомість в широких верствах українських селян і міщан, вже двайцятий рік гуртує їх до боротьби за народні права, за красшу і ліпшу будучність українського народу.

І не богато знайдеть ся у сьвіті народних ґазет, котрі за часового істнованя зробили би так богато, скільки для українського народу за двайцять літ зробила *Свобода!* Се, що серед нашого народу поширила ся просьвіта, се, що він згуртував ся політично і став сьвідомим чинником в державній і краєвій політицї, що згуртував ся на господарськім поли, все те явні вислїди тої безупинної роботи, яку серед українського народу в Галичині робила *Свобода* протягом свого довгого істнованя! Всї нові думки, нові форми народної орґанізациї, нові товариства всякого рода, які густою сіткою покрили наш край, все те діти, які вивела в сьвіт наша *Свобода*!

І в великій, роковій хвилї, коли непримиримий московський ворог напосів ся загарбати нашу країну, *Свобода* знова була тою, що візвала наші народні верстви до оружної боротьби з відвічним ворогом, взиваючи їх вступати в ряди українських січових стрільців. І коли сей поклик Головної Української Ради вінчав ся успіхом, коли в ряди українських січових стрільців зголосили ся тисячі української сільської молодіжи, се знова заслуга *Свободи*, котрої голос доходив там, де не доходив голос инших часописий. І коли ціла наша суспільність гордить ся славними подвигами наших січових стрільців, то гордить ся ними і *Свобода*, котра стрілецьку орґанізацию все і всюди як найгорячійше попирала.

Свою роботу робила *Свобода* і тепер підчас сьвітової війни. Коли лютий московський ворог заняв Галичину та здавив ту всяке українське житє, *Свобода* і тодї не перестала виходити, перенїсши на якийсь час своє видавництво до Відня і відси піддержуючи наш нарід, головно українських жовнїрів, в вірі на нашу побіду і прихід красших часів.

Від чотирох місяців *Свобода* виходить знова в столици галицької України, у Львові, і ту на місци, вріднім краю, робить знова свою успішну роботу в сім тяжкім времени. Зі всїх українських народних ґазет, що появляли ся в Галичині пред війною, *Свобода* є нині одинокою, котра не перестала виходити і дальше гуртувати наш нарід.

Свобода не побирає ніяких запомог ні від Москалїв, ні від Ляхів, є справдї селянською ґазетою, котрої істнованє опираєть ся виключно на передплатї. Тому прихильники *Свободи* повинні позискати для неї нових передплатників, щоби *Свобода* могла дальше виходити і не заганяти ся в довги.

Се легко зробити! Нинї гроша є більше, як коли небудь давнїйше. Треба тільки доброї волї і троки заохоти, а нових передплатників можна позискати тисячі і тисячі. І то не тільки серед мущин. Тепер і жінки інтересують ся публичними справами і треба признати, що вже поважне число українського сільського жіноцтва передплачує і читає *Свободу*. Нехай се буде приміром, заохотою для тих наших жінок на селї, котрі доси *Свободи* не читають і не передплачують. Нехай кожда письменна Українка, котра бажає добра свому народови і інтересуєть ся його долею, висилає чим скорше передплату на *Свободу*.

З горячим зазивом звертаємо ся і до хоробрих українських жовнїрів, котрі з оружем в руках борють ся проти ворогів австрийсько-угорської монархії і українського народу. І Ви ставайте в ряди передплатників *Свободи*, бо тим самим стаєте в ряди борців за ліпшу долю України. І серед Вас нехай знайдуть ся тисячі і тисячі, котрі передплачуючи і читаючи *Свободу*, будуть жити одним житєм, одними думками з рештою українського народу.

Окремо кілька слів до нашої інтелїґенциї. Судьба зробила Вас більше просьвіченими, поставила Вас на чоло народу, будьте отже в теперішній переломовій хвилї тими, котрі справдї ведуть нарід вперед. Затихли нинї віча і наради, завмерло житє в многих товариствах і хиба народна ґазета є нинї одиноким середником, котрим можна порушувати народні верстви. Користайте з кождої нагоди і на кождім кроцї приєднуйте *Свободї* нових передплатників!

В р. 1916 *Свобода* буде виходити що тижня в суботу в дотеперішнім обємі (8 сторін друку) під дотеперішною редакциєю д-ра Степана Барана. Буде подавати образки (ілюстрациї), воєнні вісти, вісти зі сьвіта, стрілецькі і инші оповіданя та вірші, вкінци буде порушувати всї важні для селянського стану справи та подавати в приступний спосіб найважнїйші закони.

Мимо того що папір подорожів більше вдвоє, а так само і ціна робітника, передплата на *Свободу* на рік 1916 остає та сама і *Свобода* і в сім роцї буде коштувати 6 К річно, 3 К піврічно і 1 К 50 сот. чвертьрічно.

Для передплатників *Свободи* видали ми великий, гарний стінний календар, котрий одержить даром кождий передплатник, що пришле на *Свободу* найменше піврічну передплату.

Числимо на Вас, Братя і Сестри, на Вашу сьвідомість! Кождий з Вас нехай приєднає *Свободї* принайменше одного передплатника, а сповните великий народний обовязок. Нехай від Нового року небуде в Галичині ні одної селянської чи міщанської української хати, де не булоби *Свободи*. Подбайте о се, щоби збільшила ся сьвідома українська армія на селї, якою є передплатники і читачі *Свободи*.

Вкінци просимо подавати свої точні адреси. Жовнїрів просимо подавати військовий відділ (полк, баталїон, компанію, зглядно батерию чи шкадрону) на полеву почту. Гроші просимо слати на адресу: Адміністрация *Свободи*, Львів, ринок ч. 10, а рівночасно пові-

домляти нас карткою про врсилку гроша, бо на переказах тепер писати не вільно.

Не забувайте, Братя і Сестри, що громада великий чоловік! Передплачуйе і ширіть всюди *Свободу*.

Видавництво і редакция Свободи.

Др, Евген Олесницький.

Заходи

наших начальних політичних і господарських орґанізаций в часї війни задля господарської відбудови краю і помочи для людности.

I.

Не тратячи ані на хвилю надії на визволенє Галичини з під московського наїзду — наші політичні і господарські орґанізациї які перенесли ся до Відня, вже в осінних місяцях 1914 р. почали приготовляючу роботу задля помочи людности і господарської відбудови краю зараз по його увільненю.

Присутні у Відни члени головної ради „Сільського Господаря“ згуртувались і розпочали роботу в неприсутности голови товариства радника Кивелюка приневоленого по зістати в місци кождочасного осідку краєвого виділу — під моїм проводом. Комплєту головної ради ми не мали — за се доповняли ми членами товариства з поза ради, присутними у Відни, головами і представителями філій, а відтак по уконституованю Загальної Української Ради — членами економічної секциї сеї Загальної Української Ради.

Засіданя відбували ся правильно що понеділка, нераз при дуже значнім числї учасників.

З огляду на се, що справи, котрі становили предмет нашої діяльности, — як небудь господарської натури, все таки з огляду на неззичайні відносини часу мали дуже часто також і свою політичну сторону, стояли ми в безнастаннім порозуміню з нашою політичною верховною орґанізациєю, а саме з Українським Парляментарним Клюбом а відтак з Загальною Українською Радою, полишаючи в таких справах сим орґанізациям означенє засадничого становиска, якого ми відтак в нашій роботї строго і послїдовно придержувались. Часто — де о такі справи розгодило ся — запрошували ми на наші засїданя і наради п. голову Українського Парляментарноко Клюбу і Загальної Української Ради д ра Костя Левицького і користувались його радами і вказівками.

З огляду на се політичне становище дер жались ми з самого початку нашої роботи слїдуючих головних засад:

1) ми стояли на становищи, щоби ратункова акция і відбудова краю, яка мала вестись коштом держави, була в руках правительства, а передовсім центрального правительства у Відни; 2) щоби нам, як начальній господарській орґанізациї українського народу було уможливлене безпосередне порозумінє з центральним правительством у всїх справах, які відносять ся до ратункової акциї і відбудови краю; 3) щоби там, де силою конечности — які будь місцеві повітові або громадські орґанізациї в тій акциї мали співділати — ті орґанізациї стояли під управою правительственного орґану і щоби до них покликано представників української людности відповідно до числа сеї людности; 4) щоби в случаю — як для успішного веденя акциї треба покликати до житя які окремі інституциї — творено їх окремо для західної і окремо для східної Галичини.

Відповідно до сих засад вели ми нашу акцию в практиці.

Зараз в перших місяцях 1915 р. внесли ми до центрального правительства пропамятне письмо, в якім побіч ряду означених господарських жадань ми піднесли представленя і широко їх узасаднили, попираючи їх кромі сего і особисто під наради з президентом міністрів ґрафом Штірком. Се наше становище спричинило у нас також неможність взяти участь в краєвім комітетї ратунковім, який скликав був до Бялої бувший намісник д·р Коритовский і до якого на висше двайцять членів покликаних було лише двох наших відпоручників, як також неможність висланя на жаданє виділу двох наших відпоручників до краєвої ради рільничої на місце вивезених Москалями інспектора д·ра Коцюби і проф. Гарасевича, які в порівнаню до числа польських членів комісиї становили би таке саме відношенє.

З сеї самої причини не могли ми вступити до кредитового закладу воєнного і жадали засновaня окремого закладу для східної Галичини або хоч окремих кредитів для наших центральних фінансових институций, які пи вкінци узискали. З сеї самої причини наші відпоручники в прибічній раді воєнного закладу збіжевого поставили передовсім внесенє для засновaня окремої централї сего закладу для східної Галичини, що прибічна рада дійсно ухвалила, що однак доси ще не зістало введенє в житє.

Для господарсько фінансових справ покликали ми окрему фінансову комісию, в якої склад увійшли: д·р Кость Левицький, д·р Кормош, д·р Король, д·р Лесь Кульчицький, директор Саєвич і я. Ся комісия випрацювала предложеня орґанізациї окремого воєнного закладу кредитового як також реферат про кредитові запотребованя наших інституций, який був відтак основою остаточного полагодженя сеї справи.

З весною 1915 р. покликали ми до житя ще одну окрему комісию технїчну, яка піднялась тяжкої а многоважної роботи — виготовити програму технїчної відбудови знищених війною осель селянської людности. Увійшли в її склад присутні у Відни українські технїки під умілим проводом старшого інжинїра Максимілїяна Чернїка. Всї вони вложили в працю комісиї дуже много совістного, безінтересовного фахового труду, який продовжаєть ся і доси у Львові.

Коли з весною 1915 р. східна Галичина постепенно почала висвободжуватись з під ворога, розпочали ми ширшу роботу передовсїм щодо ратункової акциї, а се в напрямах обговорених і ухвалених на зборах відпоручників майже з всїх повітів Галичини, які відбули ся у Відни 4. марта 1915.

Ми видали і розіслали до увільнених повітів письмо з запитами (квестионар) щодо господарського стану і потреб кождої громади і о скількo одержали на них відповідь, представляли дотичні жаданя центральному правительству.

Президия „Сільського Господаря“ сама або разом з президиєю Загальної Української Ради робила безнастанно особисті заходи у всїх до сего покликаних міністерствах — а се: справ внутрішних, рільництва, скарбу і краєвої оборони В кождій важній справі вношено ще окремі письменні представленя до начальної команди армії. Наші заходи дотичили голорно достарченя людности средств поживи, насїня на весняні засіви, сил робочих і коний від армії, здержаня дальшої реквізициї (урядового забираня річий) і прискореня та управильненя виплат за реквізициї, як також підмог для родин осіб військових. В письмі до начальної команди армії заложено протест проти зарядженя команди другої армії щодо оставленя зібраного збіжа на поли аж доки не прийде комісия, котра має сказати, кілько з него має господар відпродати воєнному закладови збіжевому.

Про вислїди сих заходів подали ми звіт в Господарськім Листку ч. 3., який вийшов як додаток до *Дїла* і подали там дослівно відповіди уділені нам найвисшою командою армії в справі реквізициї і апровізациї (заосмотреня в средства поживи).

Щоби улекшити нашій людности оборону її потреб і прав і вказати потрібні дороги, видали ми поученє під заголовком „Права і обовязки цивільного населеня в часї війни“, яку розіслали ми даром в увільнені части краю. Дальші розпорядки властий, що вийшли по виданю сеї брошури і дотикають ся господарських справ, оголошували ми в Господарськім Листку а по части в наших обіжниках.

З кінцем липня 1915 р. став намісником Галичини ексцелянция ґенерал Колярд і се дало нам можність в справах відбудови краю і ратункової акциї звертати ся вже не прямо до центрального правительства, але безпосередно до намісника. І ми робили і робимо доси з сего дуже часто ужиток.

Дня 23. липня 1915 вручили ми намісникови ґенералови Колярдови обширне пропамятне письмо, в якім зібрано всї господарські домаганя, які в даній хвилї могли ми виказати як істнуючі що до справ піднесених вже в пропамятних письмах (мемориялах) предкладаних центральному правительству, з розширенєм їх однак на ті східно-галицькі повіти, які були з кінцем липня увільнені від ворога.

Кромі справ піднесених в попередних пропамятних письмах піднесено тут ще потребу достарченя рільничій людности зглядно уможливленя закупна знарядів і машин рільничих, насїня і погноїв, забезпеченя осінної управи і засївів, відбудови мешкальних і господарських будинків, а в кінци потребу полїцийних заряджень в справах санїтарних, запобіженя визискови при виміні чужих гроший і при продажі горячих напитків.

Рівночасно вручено намісникови письмо в справі примусового перенесеня людности з деяких громад з повітів товмацького, городенського і косівського, найперше в инші галицькі повіти а відтак на Угорщину і спричинених через се в дотичних повітах великого убутку і так вже нечисленних робучих сил.

В письмах предложенних намісники в 23. липня а відтак ще додатково 1. серпня 1915 р. зужитковано цїлий материял, який по сей час прислано нам з краю в квестионарах і письмах так філїй як і приватних осіб. В окремім письмі вказано на шкідливу двійність (дуалїзм) в орґанізациї роботи в краю. Як висше вже згадано — жадали ми в пропамятнім письмі внесенім ще в марті 1915 р. до центрального правительства утвореня в кождім повіті комітету під управою старости з запевненєм рівної участи обох народностий.

Президия галицького намісництва рішенєм з 25. червня 1915 ч. 14355. поручила староствам завязанє таких комітетів, однак майже рівночасно, бо під днем 10. липня 1915 ч. 24712 вийшло розпоряджене краєвого виділу поручаюче заснованє у всїх повітах так званих повітових рад рільничих на зовсїм инших основах, сі ради малиб оставати під орудою повітових виділів, під президиєю відпоручника повітового; староста зійшов тут на дальший плян, бо мавби лише право голосу. а українська людність малаби на 7 до 9 членів заряду такої ради рільничої найбільше двох своїх представників.

З огляду на се, що така орґанізацийна праця відбудови не може з чисто господарських зглядів — при усуненю її з рук правительства і з під безпосередної його управи — віщувати успіхів для наших хлїборобів, ми вручили в дни 1. серпня 1915 р. в сїй справі обширне пропамятне письмо обнимаючому як раз тоді урядованє намісникови Колярдови, в якім виказавши, що лише правительственна акция відбудови краю може числити на успіх, а нам уможливити відповідаюче інтесам нашої людности співділанє, просили щоби творенє повітових комітетів відповідало тій засаді, себто, щоби всюди стояв на їх чолї староста, а обі народности були заступлені розмірно до свого числа населеня в повітї.

Подібне пропамятне письмо вийшло також від Загальної Української Ради в другі властиві місця.

Заклик до громадян в справі опіки й допомоги нашим землякам - полоненим з російської України.

Президия „Союза визволеня України“ заклйкає отсим громадянство до збираня пожертв на заспокоєнє культурно-духових потреб наших земляків, що перебувають як полонені з російської армії в таборах воєннополонених в Австро Угорщині.

Число полонених Українців усе зростає (в одній Австро-Угорщині їх буде вже більше ніж 150.000), а ще швидше зростають їх насущні потреби мати в руках рідне друковане слово. До „Союза“, котрий від довшого часу заопікував ся заспокоєнем отсих духових потреб своїх земляків, звертаєть ся через Червоний Хрест усе більше й більше як окремих одиниць так і цїлих гуртів полонених з просьбою надсилати всїлякі книжки й комплєтувати українські бібліотеки. На се потрібно все більше й більше материяльних засобів.

Полонені мають право числити в своїм положеню на поміч цїлого рідного грома-

дяства. І „Союз визволеня України“ певний, що наш патриотичний загал щедро підіпре сю важну національну справу.

Жертви потрібні, як у грошах, так і в книжках й инших друках. „Союз“ просить надсилати твори красного письменства (наших клясиків) передусім повне виданє творів Шевченка, ріжні популярні виданя для народу (видавництва „Просьвіти“), кооперативні й хліборобські книжки та периодичні виданя, драматичні твори, збірники пісень і ноти до них, ріжні шкільні підручники в українській мові, річники українських тижневників і місячників, портрети українських діячів і т. п.

Усі жертви просимо надсилати на адресу адміністрациї видань „Союза“: „Wien, VIII, Josefstädterstrasse 79, II, Stiege, Tür 6.

На посилках і грошевих переказах дописувати: „Для полонених“.

При перегляді.

Начальний вожд і українські січові стрільці.

Місце кватири, 30. грудня.

В неділю, дня 12. грудня с. р., відвідав фронт, на якім борють ся українські січові стрільці, начальний вожд ц. і к. армії його ц. і к. Високість архикнязь Фридрих.

День був гарний, хоч хмарний. Все таки не падав дощ. який через кілька попередних днів дав ся всім у знаки.

На площі коло присілка В. мав відбути ся перегляд військ. Вже від раннього ранку надтягували сюди депутациї поодиноких відділів з блискучими медалями на грудях довгими рядами. Попри них тягнули ся повозки з офіцирами.

І українські січові стрільці вислали депутацию на привитанє Високодостойного Гостя. На чолі депутациї станув полковник Гриць Коссак, а проводили її отаман Роман Дудинський четар Юно Навроцький. Складала ся вона з вісьмох стрільців: десятників Білинського і Стефанишина, вістунів Загаєвича і Мокрого, та стрільців Чортоломного, Цюпака, Дубницького і Конопада. Всі вони декорowані за хоробрість по два і більше разів. Дивно відбивали їх молоденькі облича від прочих вояків. До того і характеристичні прикмети властиві лише стрільцям, які так тяжко схопити кождому маляреви, віднали їх від других. Хоч убраня однакі, та вираз лиця, постава, спосіб поведеня такий инший, що і без стрілецької відзнаки кождий стрілець зараз пізнає своїх.

Депутациї уставили ся в два ряди. Перед ними лавою офіцирський корпус. Станули там також і провідники стрілецької депутациї. За рядами удекорованих сформував ся в двох лавах полк війська призначений до дефіляди. За ним відділ кінноти і батерия полевих гармат. Над площею, в незмірмих висотах ждав на приїзд архикнязя і володар воздуха — літак.

Незадовго на гостинці показав ся ряд самоходів і зближав ся скоро витягненим гусаком в сторону площі. Кождий звернув очі в той бік і ждав. ждав з нетерпеливістю, щоби побачити найвисшого вожда Австрії.

Самоходи стримали ся перед площею, а з них стали висідати офіцири з дружин Архикнязя. Висів і сам архикнязь і подав ся на площу. Роздала ся команда

„В право глянь!“

І тисячі голов звернули ся, як одна в сторону потомка Габсбургів. Військова музика заграла австрийський имн. А він ішов поважним кроком в товаристві генерала Ботмера і свого штабу.

Насамперед приступив архикнязь до офіцирів. По черзі. один по другім представляли ся офіцири, якого степени і чим проводять. Архикнязь вислухав представлень. заміняв пару слів, пращав ся і йшов до слідуючого. Так переходячи по черзі дійщов і до стрілецьких офіцирів. Перший представив ся Архикнязеви полковник Коссак. Почувши слова: „Українські стрільці“ сказав, що незвичайно радів, що стрінув ся з тими хоробрими жовнірами і що вже перед тим богато чув про них. Подякував полковникови за депешу вислану йому в річницю боїв українських січових стрільців і крім того навязав таку розмову:

— Haben Sie grosse Verluste gehabt?

— Ja wohl, Kaiserliche Hoheit! B sonders in den letzten Kämpfen bei Siemikowce.

— Haben Sie Ersätze?

— Ja wohl, Kaiserliche Hoheit! Ein Ersatzbataillon in Swistelnyky!

— Was sind Sie im Ziwil, Herr Kommandant?

— Ich bin Lehrer, Kaiserliche Hoheit.

— Das freut mich sehr!

(По українськи се значить: Чи мали Ви великі страти?

—Так є, Цісарська Високости! Передовсім в послідних боях коло Семиковець.

— Маєте резерви?

— Так є, Цісарська Високости! Один резервовий батальон в Свистільниках.

— Чим Ви є в цивільнім званю, пане команданте?

— Єсьм учителем, Цісарська Високости!

— Се мене дуже тішить!)

На тім скінчив архикнязь розмову з полковником і перейшов до сотника Р. Дудинського.

Загалом стрілецьким офіцирам присьвятив далеко більше часу, чим иньшим групам.

Підчас перегляду офіцирів зявив ся другий літак і став кружити понад головами зібраних. Навіть у воздухах, тих до недавна нездобутих для чоловіка країнах, уставила ся почесна сторожа для Найвисшого Вожда.

Скінчивши перегляд офіцирів перейшов архикнязь до декорованої мужви. Перші стояли їздці відділу рітмайстра Фаркаша. Я знав з першої сотні кінноти сотника Камінського, з инших лише старшого десятника Коника.

За ними зараз уставили ся стрільці. Архикнязь дійшов скоро до них. На вступі вдарила його в очі синьо жовта відзнака.

„Was für eine Abteilung ist das?“ (по українськи се значить: Що се є за відділ?) запитав.

Виступив провідник стрілецького відділу, десятник Білинський і відповів на питанє.

„Aaa! Das sind die Ukrainer! Ich habe von Ihnen sehr viel gehört!“ (По українськи се значить. Ааа! Се Українці! Я чув про них богато!)

По тім многозначучім висказі архикнязь почав кождого з окрема розпитувати, де і при якій нагоді дістав відзначенє. Стрільці один по другім голосно і певно почали разказувати про дане місце і подію. Тов. Загаєвичем близше заінтересував ся, Його короткі і ясні відповіди видно подобали ся архикнязеви.

„Was sind sie im Civil?“

„Schüler der VI Gymnasialklasse“.

„Wie viel Jahre sind sie alt?“

— „Siebzehn Jahre, Euere Kaiserliche und Königliche Hoheit“.

(По українськи се значить: Чим Ви є в цивільнім званю?

— Учеником шестої гімназияльної кляси,

— Кілько маєте літ?

— Сімнайцять літ, Ваша Цісарська і Королівська Високости).

Архикнязь глянув здивовано на него і на других стрільців. Всі молоді, так як і той, що стояв перед ним. Дивно відбивали медалі, ті докази мужеської хоробрости, від дитинячих лиць. А звертаючи ся до полковника Коссака, сказав:

„Wie sympatisch und brav schauen die jungen aus! — „Es tut mir sehr leid, dass ich Sie alle nicht besuchen kann. Lassen Sie von mir das ganze Regiment grüssen!“

(По українськи се значить: Як приємно і хоробро виглядають сї молодці! Дуже мені жаль, що я їх всїх не можу відвідати. Поздоровіть від мене цілий полк!).

При тих словах обкинув ще раз вдоволеним оком молодих героїв і відійшов до инших груп.

По скінченю перегляду архикнязь станув зі своїм штабом на своїм помості і почака ся дефіляда. Попереду йшов 16-ками полк з хоругвою і музикою. За ними депутациї. а замкненє походу творила кавалерия і артилерия. По дефіляді похід розвязав ся і військо утворило почесний шпалір.

Серед звуків орхестри і серед окликів на честь Найвисшого вожда- в яких ледви чутне звучало і стрілецьке „Славно!“ відїхав Архикнязь поворотною дорогою.

Роман Купчинський.

Сьвітова війна.

На боєвих фронтах

В послідні тижни не зайшла ніяка важнійша зміна. На російськім фронті загальний спокій, з виїмкою бесарабського відтинку, де ворог старав ся піти приступом на наші становища, але відпертий нашими війсками мусів подати ся в зад. Зрештою на тім фронті нічого нового. На італійськім фронті нічого важнійшого в послідних днях не зайшло, звичайний огонь артилерії і битви менших піхотних відділів. В Чорногорі рівнож зглядний супокій; наші війска посувають ся дальше. Англійці і Французи ладять ся до облоги Солуня і укріпляють його дальше. На разі коло Солуня битв ще нема. Під Дарданелями Турки держать ся дальше хоробро і випирають своїх ворогів з півострова Галіполі. На Кавказі і в Мезопотамії нічого замітнійшого. На заході позицийна війна триває дальше.

Низше подаємо звіт австро-угорського і німецкого генерального штабу за час від 22. до 28. грудня включно.

Війна з Росиєю.

(22|52). Місцями бої артилерії і перепалки.

(23|12). Ніяких особливих подій.

(24|12). Московські проби наступів против частий бесарабського фронту відперто з тяжкими втратами для ворога.

(25|12). Звіту не оголошено.

(26|12). В багнистій области Поліса відбито чимало сильних ворожих вивідчих відділів. Зрештою нічого нового.

(27|12). Положенє незмінене.

(28|12). На бесарабськім фронті і над Дністром на північний схід від Заліщик відперто вчера кріваво кількакратні наступи великих московських сил. Особливі зусиля звертав ворог проти відтинка між Пругом і лісною полосою на північ від Топорівців. По артилерийськім приготованю, яке йшло ціле передполудне і місцями зростало аж до барабанного огню тяжкого калібру, наступило в перших пополудневих годинах пять піхотних наступів, які відперто. Слідуючий масовий наступ, глибокий на 15—16 рядів, зломив ся в артилерийськім огни серед найтяжших втрат. Та сама доля постигла ворожі наступи на північ від Дністра. Наші втрати малі. Через ніч панував супокій.

Війна з Італією.

(22/12). Діяльність італійської артилерії проти тирольського полудневого фронту триває дальше. Також на инших фронтах місцями поодинокі бої артилерії. Приступ одної італійської компанії коло Долї на Тольманськім примістку заломив ся в огни нашої артилерії.

(23|12). Загальне положенє незмінене. В Юдикарії прийшло також вчера до сильних боїв артилерії. На прибережнім фронті відперто на Подгорі приступ одного італійського батальону.

(24|12). Італійська артилерия острілювала сильнійше укріплену область Лярдара і нащі становища на примістку Тольмайн.

(25|12). Звіту не оголошено.

(26|12). Відокремлені артилерийські бої. Проби Італійців наблизити ся проти полудневої части височини Доберда легко відбито.

(27|12). Діяльність італійської артилерії проти тирольського полудневого фронту була вчера знов живійша. В однім бою на східних горах долини Ечу на полудни від Раверата втратив ворог 200 людий убитих і ранених. На фронті Сочі відокремлений артилерийський огонь.

(28|12). На Тирольськім полудневім і полудневосхіднім фронті йдуть далі артилерийські бої.

Війна з Сербією.

(22|12). Коло Іпек здобуто знова 69 Сербами закопаних гармат; се число повинно значно збільшити ся.

(23|12). Взято в полон по короткій боротьбі один менший чорногорський відділ, котрий ще остав ся укрийий в скалах північного берега Тари в околици Пніци. Впрочім нічого нового.

(24|12). При менших підприємствах останних днів узято 600 полонених. Зрештою ніяких особливих подій.

(25|12). Звіту не оголошено.

(26|12). Положенє те саме.

(27|12). Ніяких особливих подій. В Бєльополю взято доси 5:400 штук ручного огневого оружя.

(28|12). Перед погонею наших сил уступили Чорногорці з Годієва до Бійоки. Коло Коврена викопали наші відділи три чорногорські гармати найновійшої конструкциї.

Звіти німецького ґенерального штабу.

На сході.

(22|12). Не було ніяких важнійших подій.

(23|12). Не було нічого важного.

(24|12). Ніяких особливих подій.

(25|12). В ріжних точках фронту йшли бої між патрулями. Московські вивідні відділи, які старали ся підійти під наші лінії, відперто.

(26|12). Підприємства німецьких патруль в околиці Двиньска були успішні. Сильні московські вивідні відділи відперто на північний захід від Чорторийска і коло Берестян на північний схід від Колків.

(27|12). Нічого нового.

(28|12). Над Березиною і на північний схід від Чорторийска і під Берестянами відбито московські вивідні відділи.

На полудневім сході.

(22|12). Не було ніяких важнійших подій.

(23|12). Не було нічого важного.

(24|12). Ніяких особливих подій.

(25|12). Нічого нового.

(26|12). Положенє на загал незмінене.

(27|12). Нічого нового.

(28|12). Положенє незмінене.

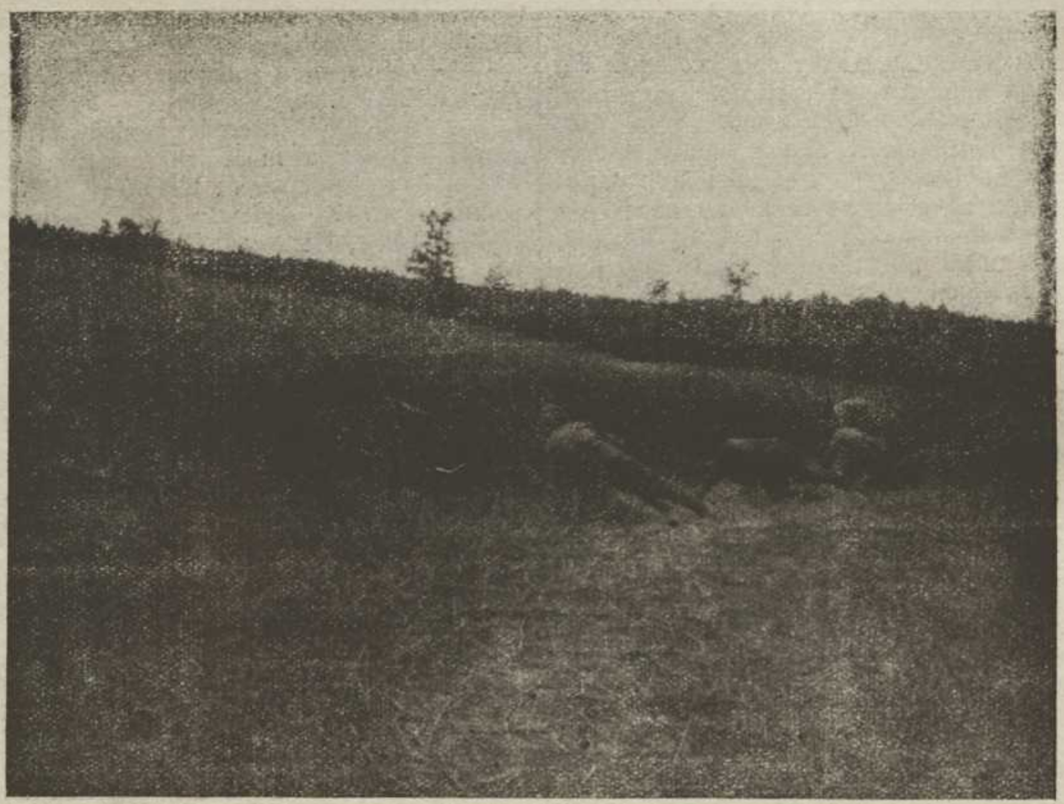
На заході.

(22|12). Французи заатакували оноді пополудни наші становища на Гартмансвайлєркопф і на Гірцштайн (на північ від Ватвайлєр) при ужитю значних сил. Вдало ся їм заняти вершок Гартмансвайлєркопфу, котрий однак після урядових французьких звітів вже від кінця цьвітня мав знаходити ся в французькім посіданю, як і малу часть окопу на на Гільзенфорт. Приступ коло Мецераль заломив ся перед нашим становищем. На решті фронту при непогоді і снігу тільки незначна діяльність боєва.

(23|12). В горячих боротьбах відібрали вчора хоробрі полки 82-ої бригади краєвої оборони шпиль Гартмансвайлєркопфу. Неприятель потерпів надзвичайно тяжкі і кріваві втрати і полишив у наших руках 23 офіцирів і 1.530 жовнірів. Ведеть ся боротьба за опорожненє ще кількох куснів окопів на північнім спаді, які ще є в руках Французів.

Подана у вчерашнім французькім звідомленю подробиця начеби в боротьбах за шпиль дня 21. с. м. полонено 1.300 Німців с бодай через половину переборщена. Наші загальні втрати разом з усіми поляглими і затраченими виносять, на скільки доси можна було обчислити, яких 1.100 людий.

(24|12). Ворожий артилєрийський огонь був місцями живий, особливо в Вогезах.

Українські січові стрільці підкрадають ся під село Дрищів бережанського повіту.

Нічний напад з ручними гранатами на наше гірське становище на північний схід від Суен легко відперто.

Становище на Гартмансвайлєркопфі відзискано до решти. Французів прогнано також з частий ровів на північнім стоці гори.

(25|12). На захід від Ля Бассе наші війска успішним розсадженєм терену знищили ворожі мінові підкопи, звернені проби наших становищ.

Зрештою не стало ся нічого важного.

(26|12). Серед безупинного дощу була діяльність боєва на більшій части фронту тільки незначна. Живійша була в околици на північ від Ельбер, у поодиноких місцях Шампанії і в Вогезах на північ від Зенгайм.

(27|12). Ми обсадили вирву, висаджену Французами на північний схід від Невіль перед нашою позициєю. Вороже висадженє на горбі Комбр спричинило тільки невеликі ушкодженя.

Зрештою не було ніяких важнійших подій.

(28|12). Наслідком огня ворожих монїторів згинули три мешканці Вестенде, в сім чбслі дві жінки.

Нині Французи наступали ранком на Гірцштайн. Близших звісток ще нема.

Артилєрия наша острілювала живий рух поїздів на двірци в Соассон. Французи заосмотрілили недавно свій шпиталь недалеко двірця стягами Червоного Хреста — очевидно тому, щоб захистити дворець. Припадковий стріл не є одначе виключений.

Акция запобіженя масовій випродажи худоби і коний.

(З „Сільського Господаря“.)

Галицьке намісництво письмом з дня 17. грудня 1915., ч. през. 37.896. візвало наше товариство до співучасти в акциї запобіженя масовій випродажи худоби через недостачу паші.

Рівночасно із згаданим письмом до товариства розіслала президия намісництва до всіх старостів під сим самим числом і із сею самою датою обіжник, який вкладає на старостово обовязок, переведеня сеї акциї в порозуміню і співучасти із істнуючими в повіті рільничими організациями, зглядно обовязок піддержаня і попираня такої акциї із сторони сих рільничих, організаций отже в першій мірі нашого товариства зглядно його філий і кружків та загалу членів товариства в кождім поодинокім повіті.

Чому така акция потрібна?

Така акция потрібна длятого, що в многих сторонах краю а особливо в повітах близько теперішної боєвої лінії зростає недостача паші в такій мірі, що властитель худоби і коний зачинають денеде масово і то по низьких цінах випродувати худобу і коні, що лишили ся їм по прогнаню ворога. Така масова випродаж останків худоби і коней грозить великою небезпекою і може стати ся великим нещастєм для господарів, бо випродавши худобу і коні по низьких цінах тепер, не будуть в стані задля і так страшно та постійно зменшучого ся числа худоби і коний в краю дістати який-небудь живий інвентар на весні, хочби і за великі гроші, що не будуть могли хоч яко-тако на весні обробити ся та лишать ся без ніякого доходу із своїх господарств і без якихнебудь засобів поживи. За масовою випродажею останків худоби і коний стоїть отже марево цілковитої руїни господарств і голоду.

Які задачі має ся акция?

Задачию сеї акциї є дати господарям можність перезимувати худобу і коні і задержати в сей спосіб сю ходобу і коні в краю, а буде переведена в трех напрямах, а іменно:

1) Достава паші.

Щоби се осягнути не вистарчить сама поміч правительства, бо паш взагалі в цілій державі скупо, так що правительство не було би в стані споводити тілько паші з поза границь краю, кілько булоби потрібно, а дальше длятого, що трудности в перевозї так великі, що часто достава є цілком неможлива. Длятого мусить ся використати всї можливі засоби паші, які є в самім краю, а передовсім ужити на пашу в як найбільшій мірі бараболі пашних бураків, брукви і т. д., яких сегорічний збір був добрий.

Наша країна не потерпіла рівномірно від воєнних подій, найдуть ся околиці більше або менше засібні в пашу, лиш треба сї околиці вишукати і туди скермувати запотребоване господарів, що паші не мають зовсім і є се задачею старостова в порозуміню з філями нашого товариства і прочих головних товариств господарських.

В границях можливости прийде правительство господарям при закупні паші в поміч грішми, а лиш в зовсім виїмкових і на особливе узгляднене заслугуючих случаях достарчить їм через старостово готову пашу.

2). Віддача худоби на перезимованє.

Господарі, котрі в сїй дорозї не будуть могли заосмотрити ся в потрібну на перезимованє скількість паші для своєї худоби і коний повинні запобічи випродукуваню їх в сей спосіб, що віддадуть свою худобу і коні на перезимованє тим господарям, котрі пашу мають або будуть в можности про ню постарати ся і зобовяжуть ся по перезимованю сю худобу і коні в добрім стані властитєлям назад звернути. Користь із сего буде обостороння. Властитель буде мати на весні свою худобу і коні в добрім стані назад а господар, що перезимує сї коні і худобу, буде користати з їх робучої сили і гною

Тирольські стрільці острілюють в Дольомітах італійський відділ.

а від перетримованих коров буде мати ще й молоко. На перезимоване повинні брати таку худобу також горальні на брагу, а денеде і фільварки, коли мають пашу, а худоби не мають. В таких случаях, коли господар зимуючий чужу худобу і коні, не буде мати з того такого хісна як варта викормлена паша і обхід, буде давати правительство відповідне відшкодоване так як дає на удержане бугаїв. Президия намісництва віднесла ся вже до міністерства рільництва о дозвіл о випла ту відповідних премій як відшкодованя і на діїть ся, що міністерсто на все в найблизшім часі згодить ся. Таке віддаване худоби і коний на зимоване може в високій мірі запобічи випродукованю.

3). Викупно худоби.

Лишень в крайних случаях цілковитої неможливости роздобутя паші або неможливости відданя на перезимоване можна допустити до продажи. Але і в сих случах треба мати на увазі власне добро і добро рільничого загалу. Длятого не можна допустити до продажи таких коний і худоби гандлярям, які не лиш що спекулюють на низьку ціну, але вивозять куплений товар звичайно за границю, отже в незвичайно шкідливий спосіб обнижують і так вже війною здесяткований стан худоби і коний в краю. Коли господар примушений конечностию рішив ся таки на продаж коня або штуки худоби, то має безсумнівний обовязок продати її ви ключно лиш другому господареви на ужиток або ховане, а ніколи гандлярям. Від господаря одержить також ліпшу ціну.

Таку худобу і коні будуть скуплювати на торгах відпоручники краєвих рільничих організацій, отже в першій мірі відпоручники „Сільського Господаря“ і будуть продавати закуплені штуки на ужитсє і ховане таким господарям, що коний і худоби потрібують і мають або можуть постарати ся о пашу для них. Сі відпоручники одержать від старостів відповідні легітимациї. Купувати буде їм однак вільно худобу і коні лиш на торгах з виключенєм всякого похатництва. Ся акция має на цїли задержати вивіз худоби і коний за границю і буде її намісництво попирати і улекшувати. Для тих відпоручників старає ся рівнож намісництво о потрібні військові легітимациї. Рівнож старає ся намісництво в міністерстві рільництва о покритє коштів перевозу закуплених в сей спосіб коний і худоби з державних фондів.

З рамени „Сільського Господаря“ візьме в сій акциї участь також „Союз дла збуту худоби“ і його спілки в сей спосіб, що „Сільський Господар“ уділить Союзови і спілкам, зглядно предложеним через філії товариства членам управи спілок для збуту худоби своїх делєгаций на закупно і продаж. Ся акция дасть отже спілкам і „Союзови для збуту худоби“ змогу розвиненя нової успішної діяльности.

Які обовязки накладає намірена акция на цілу організацію нашого товариства?

1) Забезпечене паші.

Найпершим обовязком нашого товариства є перестеречи цілий хліборобський загал перед страшною небезпекою масового ви продаваня худоби і коний задля недостачі паші, поучити і пояснити, що в наслідок воєнних обставин не може правительство достарчити паші в потрібній скількости так, шо мусить кождий господар ужити сам всїх сил і способів, щоби уратовати свою худобу і коні перед випродажию і перетримати її якось до весни.

Староства будуть, як згадано, старати ся в порозуміню з філїями господарських товариств давати в виїмкових і особливо на узглядненє заслугуючих случаях поміч при закупні паші або спровадити пашу з инших повітів.

Щоби з одної сторони улекшити се староствам, а з другої сторони запевнити нашим господарям відповідне узгляднене в сій помочи, є обовязані по думці письма п. намісника відпоручники всїх наших філій зглядно мужів довіря товариства явити ся безпроволочно в своїм старості і з покликанєм на отсей обіжник порозуміти ся з ними що до конечних розмірів такої помочи, а коли є в повіті надвижка паші, що до скількости, яку можна віддати для инших повітів.

Дальше накладаємо на цілий загал наших членів і з осібна на кождого члена нашого товариства, а передовсїм на управи філій і кружків обовязок помагати взаїмно собі і всім рільникам всіми силами і всіми способами в роздобутю паші на перезимоване худоби і коний. Взаїмною солідарною помочию для цілого нашого рільничого загалу задокументують члени вагу товариства яко головної рільничої організациї.

2) Віддаване на зимоване.

Щоби як найуспішнійше в як найбільших розмірах сю акцию перевести, взиваємо всї управи філяльні і кружкові і всїх мужів довіря, щоби заохочували господарів до віддаваня і приниманя худоби і коний на перезимоване і їм се як найбільше улекшували.

Староства пійдуть в тім напрямі філїям і кружкам на руку. Належить отже також що до сеї акциї порозуміти ся з староствами, але вести її має наше товариство, В тій цїли взиваємо кождого господаря, що хоче взяти худобу або коні на перезимоване, як рівнож кождого господаря, що хоче віддати свою худобу і коні на перезимоване, щоби зголосив се безпроволочно в управі свого або найблизшого кружка або в управі філії товариства в його повіті або вкінци у мужів довіря товариства в своїм повіті. З одержаних зголошень мають філяльні управи уложити викази окремі для охочих взяти, а окремі для охочих віддати худобу і коні на зимоване і вести сї викази в двох примірниках, один для себе а другий для нас. Викази мають обнимати слїдуючі рубрики: біжуче число, дата зголошеня, імя і назвиско зголошуючого, громада його замешканя, число штук зголошених коний, лошат, коров, ялівника, телят і ширша рубрика для уваг, в якій має записувати ся на виказї беручих худобу на зимоване, коли і від кого взяли, а на виказї даючих на зимоване, коли і кому їх худобу віддано.

Другий примірник тих виказів, призначений для нас, належить відослати до нас, а опісля доповняти їх постійно в міру напливаючих дальших зголошень та повідомляти нас про доконані приміщеня. В сей спосіб будемо мати з кождого повіта точний перегляд худоби і коний зголошеної до віддачі і принятя і на тій основі будемо моглл заряджувати приміщуванє худоби і коний в инших повітах, коли не зможе примістити її філїя в своїм повіті.

Що до висоти премії на зимоване належить предложити внесенє староствам, а гол. управа предложить від себе президиї намісництва висоту премії від 50 сот. до 1 корони за штуку і день, залежно від штуки, а також від ужитку її для зимуючого та від ціни паші. Остаточну висоту премії установить намісництво і повідомить про неї староства, які опісля будуть сї премії виплачувати. Віддаючий худобу або коні на зимоване мусить одержати від приймаючого потвердженє відбору і реверс, яким зобовяує ся віддати зимовані штуки в добрім станї. Потвердженє і реверс мусять бути підписані виставляючим і двома сьвідками, а потверджені управвю кружка, філії, або мужа довіря.

3) Викупно худоби.

Сю акцию належить розпочати безпроволочно. Управи філій, зглядно мужі довіря товариства, зволять передовсїм оглянути ся в повіті за особами відповідними на відпоручників товариства до веденя сеї акциї в повіті. При тім належить узгляднити членів управ істнуючих в повіті спілок збуту худоби. Просимо предложити нам предложеня з кождого повіту по шість кандидатів на тих повітових відпоручників, наводячи їх імя, назвиско, вік, занятє і місце замешканя. Заімено-вані нами з поміж предложених відпоручники, одержать точні поученя від нас. Сї поученя разом з точним пляном переведеня сеї акциї надішлемо філїям і мужам довіря товариства в половині січня 1916 р.

Наконець просимо управи філій і мужів довіря товариства, як рівнож всїх що представленими в отсім обіжнику акциями заінтересують ся, або схочуть бути помічними товариству в їх переведеню, щоби зволили надіслати нам по можности в як найкоротшім часї свої замітки що до сих акций та найліпшого способу їх переведеня, як рівнож звернули нам увагу на окремі потреби поодиноких повітів або околиць в представлених напрямах. Наше товариство перепроваджувало вже богато ріжних акций, завсїгди з великим успіхом і користию для нашого рільництва, отже не сумніваємо ся, що і обговорені в сїм обіжнику акциї перепровадимо при помочи наших філій, кружків і загалу членів як найліпше, при чім числимо на всесторонне попертє всїх верств нашої суспільности, якій злишним є пригадувати, що добро українського хліборобства, се добро українського народу.

Краєве товариство господарське „Сільський Господар“ у Львові.

о. Тит Войнаровський, мітопрезидент. *Василь Струк*, директор бюра.

Нова проволока.

Воєнні відносини спричинили те, що богато довжників знайшло ся в скрутнім положеню і в неможности заплатити в час сво-

грошеві зобовязаня. Длятого в цїли охорони довжників видано у нас вже в дни 1 серпня 1914 року мораторию себто проволоку в сплачуваню довгу і взагалї грошевих претенсий, яку опісля кілька разів продовжувано, послїдний раз 17 вересня 1915 р. з важностию до 31. грудня 19 5 р.

З огляду на те, що у нас в Галичинї, а з окрема в східній Галичинї, господарські відносини не поправили ся в тій мірі, щоби можна думати про знесенє проволоки (моратории), тому наша парляментарна репрезентация і відпоручники наших головних господарських товариств домагали ся від правительства продовженя моратории на протяг цїлого 1916 р.

Так і стало ся і правительство цїсарським розпорядком з 22 грудня 1915 р. продовжило мораторию в Галичинї і Буковинї о один рік себто до 31. грудня 1916 р., ввячи тільки деякі зміни в порівнаню з дотеперішною проволокою. Сї зміни слідуюючі:

Виїмки при асекурациях.

Виїмки з під законної моратории розширено на річ правіжів (претенсий) з асекурацийних умов, при чім квоти, яких можна жадати від обезпеченого при біжучих преміях асекурацийних підвисшено до висоти 30 К., а при премійних залеглостях має бути 1. цьвітня 1916 і 1. жовтня 1916 заплачена кождого разу квота 50 К. Сї квоти вилучаєть ся з під законної моратории. Дотеперішну квоту 1.000 К., яку асекурацийні банки мають виплачувати на основі жадань з біжучих ра хунків, підвисшено до 3.000 К. — Так отже тих, котрі обезпечували пр. своє майно від огню (у нас в товаристві взаїмних обезпечень „Днїстер“ у Львові), а добровільно не хотять платити асекурацийних премій, буде можна примусити судово до заплати тих премій. Длятого ті, котрі асекурують своє майно, зроблять найліпше, коли добровільно будуть платити асекурацийні премії. Не треба пригадувати, що наші люди повинні асекурувати своє майно тільки в своїм українськім товаристві асекурацийнім — себто в „Днїстрі“.

Частинне ухиленє проволоки на основі судейського рішеня що до здібного до плаченя довжника замешкалого в ширшій воєнній области.

Дотеперішна проволока відносила ся до всїх довжників в Галичинї і Буковинї. Тепер заведено зміну о стільки, що повна проволока (моратория) відносить ся тільки до тих довжників, котрі мешкають в тіснїйшій воєнній области (більша частина східно-галицьких повітів і цїла Буковина), а в ширшій воєнній области має довжник платити частину свого довгу, але тільки на основі окремого в сїй справі судейського рішеня. Після сего може віритель в повітовім судї, в котрого окрузї мешкає довжник, поставити внесенє, щоби для його правіжу (претенсиї) знесено проволоку (мораторию). Судия по устній розправі має прихилити ся до внесеня, коли віритель докаже в судї, що господарське положенє довжника не оправдує моратории, або не в цїлій повнотї, при чім передовсїм маєть ся узглядн︎ити дальше веденє довжником господарського руху. По переведеню згаданого вступного поступованя і правосильної ухвали, силою котрої зносить ся законну мораторию, може віритель судово виступити зі своїм правіжем. Віритель не має права жадати законних коштів при вступнім поступованю і має звернути довжникови кошти сего поступованя, коли його внесенє було безпідставне або непотрібне, супроти чого можна приняти, що буде виступати ся тільки проти довжників, які справді є в можности платити.

Внесенє о знесенє законної проволоки в дорозї судейського рішеня можна поставити тільки що до довжників, котрі мешкають в ширшій воєнній области і то в судах округів судових окружних краківського, вадовицького і новосандецького не можна вносити сего перед 1. лютого 1916, а в инших судах Галичини і Буковини перед 1. мая 1916.

При установленю квот, що до котрих устає моратория, судия має держати ся предвиджених з розпорядку ограничень. У вичислених трех областях судів окружних (Краків, Вадовиці, Новий Санч) моратория може бути знесена доперва з упливом 31. марта 1916 найвисше що до 10 процент, з упливом 30 червня 1916 і 30. вересня 1916 кождоразово найвисше що до дальших 15 процент, а з упливом 31. грудня 1916 найвисше що до 20 процент.

В инших частях Галичини і Буковини, о скільки не належать до тіснїйшої воєнної области, доперва з упливом 30. червня 1916, 30. вересня 1916 і 31. грудня 1916, кождоразово найвисше що до 10 процент разом з припадаючими від тих частинних квот відсотками.

З огляду на те, що судиї не вільно переступати сих границь перед 1. січня 1917, може обовязок заплати виносити в трех західних округах судових найвисше 40 процент в инших областях найвисше 20 процент.

Вичислені постанови відносять ся до векслів, але при векслях на висшу квоту, квота, що до котрої ухиляєть ся мораторию, мусить бути числена найменше на 50 кор.

Знесенє моратории є важне тільки супроти довжника, що до котрого її рішено.

Що до публичних корпораций, кредитових і асекурацийних заведень, а також що до довжників, які мешкають в тіснїйшій воєнній области, не можна оректи знесеня законної моратории.

На конець згадаємо від себе ще раз, про що ми вже писали кілька разів, що кождий довжник, котрий розпоряджає якоюсь готівкою, повинен мимо проволоки (моратории) сплачувати свій довг, щоби без потреби не росли відсотки (проценти) і щоби відтак не мусів на раз сплачувати цїлого довгу.

Дописи з краю.

Волощина пов. Бібрка. *(Гарний примір до наслїдованя).* Громада Волощина, бобрецького повіту, село невеличке, бо всего числить ледви 118 господарських загород. Загально уходило воно до недавна за чисто-кацапське село. Що правда, то ще до недавна було в нас кілька одиниць запаморочених московською дурійкою; тих одначе позбулось село, бо одних минулого року виведено до Талєргофу, а другі в червни с. р., разом із Москалями забрались до Росиї, куди їм і щаслива дорога!

З огляду на недостачу місця не можливо і не пора обширнїйше розписуватись про тутешну громаду і патриотичну діяльність поодиноких її членів; про усе те напишемо обширнїйше після щасливого покінченя війни.

Обставину, що Волощина не кацапське, а чисто-українське село, доказали найкраще послїдні вибори до краєвого сойму, коли то двох тутешних виборців пішло у перший огонь і при виборі посла перші голоси віддали на д-ра Льонгина Цегельського, даючи тим гарний примір до наслїдованя иншим (особливо хрунївським) громадам. Другим доказом, що жителї тутешної громади є ревними та щирими Українцями, і австрийськими патриотами є се, що на третю австрийську воєнну позичку зложили поважну (як на наше мале село) суму, в квотї 7.400 корон.

Третїм і ярким доказом щирого українства являєть ся се, що на перший поклик Боєвої Управи українських січових стрільцїв і ц. к. властий — громада Волощина сейчас поспішила з складками „на коляду“ так для ц. к. армії, як з'окрема і для наших преславних українських січових стрільцїв. За почином, заходами і приміром місцевого завідателя парохії о. Михайла Романишина, управителя школи Івана Казанївського і начальника громади Гринька Газди (сина Федька)— громада Волощина протягом одного дня зложила на згадану цїль квоту 375 кор. (в тім від самої громади 100 кор.), яку розділено в сей спосіб, що 175 кор. відіслано до старости в Бібрці на ц. к. армію, а 200 кор. до Відня на коляду для українських січових стрільцїв.

Не завадить сказати, що і шкільна дітвора у Волощинї, з'окрема від себе зложила „на коляду“ для українських січових стрільцїв квоту 15 кор., яку місцева управа школи відіслала до Боєвої Управи у Віднї.

Громадянин.

Стрий. *(Упадок числа українських учеників в стрийській ґімназиї. Брак професорів Українцїв. Скасованє утраквістичних (українсько-польських) паралєльок З українських товариств).* Війна відбила ся незвичайно відємно на нашім шкільництві. Тисячі української молодїжи, які вже ходили до середних шкіл, нинї марно нидїють по селах, бо небувала дорожнеча по містах, брак ширшої громадянської помочи для біднїйших учеників, пашпортові утрудненя, покликанє до військової служби батьків учеників і богато инших причин зложило ся на тоє, що число Українцїв в школах небувало змалїло. Вправдї упало і зalgальне число польських та жидівських учеників, але далеко не в такій мірі як наших і ми опинили ся перед дуже для нас як народу сумною будучностю, що готові вернути ся часи з перед пів столїтя, коли під управою основаної тодї (1867 р.) ради шкільної краєвої, число українських учеників в галицьких середних школах змалїло так, що була обава, що нас залле цїлковито польська і жидівська інтелїґенция.

Возьмім на примір державну ґімназию (польську, бо української нема) в Стрию. В шкільнім роцї 1913|14 було в головнім заведеню 240 Українцїв, тепер вписало ся там всего 94, отже півтретя разів менше як перед війною. На філії ґімназиї було переб війною в шкільнім роцї 1913|14 — 67 українських учеників, нинї є там всего 34. Разом в цїлій стрийській ґімназиї було в 1913|14 роцї 307 Українцїв, тепер є заледви 131, отже о 176 учеників української народности менше ак безпосередно перед війною.

На сей застрашаючий упадок числа наших учеників в стрийській ґімназиї зложили ся кромі загальних висше наведених причин ще і окремо та обставина, що дирекция ц. к. ґімназиї в Стрию не хотїла принимати українських учеників з инших ґімназий. На примір до стрийської ґімназиї хотїли вписати ученики приватної української ґімназиї імени Маркияна Шашкевича в Долинї (ся ґімназия одержала право прилюдности), бо в сїм роцї українська ґімназия в Долинї не отворена, але управа ґімназиї (так головного заведеня як і філії) їх не приняла — ясно, що в тій цїли, щоби не збільшати числа українських учеників. З приманєм Поляків і Жидів було зовсїм инакше, тих принимано без розбору і без перешкоди.

З українськими учениками зникли і українські професори. Двох Українцїв професорів — головне заведене — (Колодницький і Шумний) попало в росийський полон, трех служить при війску (Вайцович, Добущак, Капшій), а вчить тепер тільки двох (історик Яцкевич і катехит о. Кордуба). На філії вчать тепер проф. Микитяк і катихит о. Ґалянт; прф. Собчук

Звісно, що в лютім і в марті 1914 р. по ухваленю виборчої реформи прийшло до сього рода умови між польською соймового більшостию і українською меншостию в справах середного шкільництва. По горячих нарадах приято тодї в формі соймової резолюциї удержавненє українських приватних ґімназий в Рогатинї, Яворові і Чорткові вже з початком року шкільного 1914|15.

Тодї висказано з нашої сторони бажанє переміни утраквістичних (українсько-польських) паралєльок при державних польських ґімназиях в Бережанах і в Стрию (в обох згаданих ґімназиях були утраквістичні паралєльки від першої до осьмої кляси) на самостійні українські державні ґімназиї, що, можливо, мало бути переведене з початком року шкільного 1915|16 — отже в біжучім шкільнім роцї. Тепер завдяки полїтицї таких зрештою маленьких людий як директор ґімназиї або управитель філії сї паралєльки зникли з лиця землї і Польща може відотхнути свобіднїйше, позбувши ся на разї небезпеки утвореня української ґімназиї.

Сим польським рахункам супроти нас треба таки зробити конець. Стрийщина се не Тарнів анї Краків і ми там мусимо одержати свою середну школу. Справами Стрийщини інтересуєть ся від давна її довголїтний організатор і провідник посол д-р Евген Олесницький і він певне подбає про се, щоби усунути се лихо, про котре згадуємо. Треба дальше старати ся, щоби утворено на ново паралєльки в стрийській ґімназиї з тим, що викладовою мовою всїх предметів має бути тільки мова українська. При рішучих заходах

чейже тепер вдасть ся се осягнути тим лекше, що Дембовский є на урльопі. Коли одержимо в Стрию свої паралельки зі своєю управою, та коли зі школи зникне звісна нам полїтика, число наших учеників скоро зросте.

Поволи приходять до житя українські товариства в Стрию. Є тепер в руху такі наші товариства: Народна Торговля, Народний Дім, Каса задаткова, Каса залїчкова, філія „Сільськвго Господаря“, обі захоронки і товариство українських женщин. Задля браку людий всї вони однак не можуть розвинути правильної дїяльности і вижидають лїпших часів. Українського товариського житя в Стрию тепер не ма, а тим більше політичного. Однак у тих інтелїгентів Українців, які є на місци, здалось би більше рішучости і розмаху. А сего як раз вимагає від них теперішна рокова хвиля.

РОМАН КУПЧИНСЬКИЙ.

На полевій сторожі.

(З циклю: Над Золотою Липою).

Полева сторожа (Feldwache) се перші наші ряди від ворога. Місцями на 50 кроків віддалені від неприятеля, вони цїлий день у „роботі“. Скриті поза хатами і в корчах, чатують лишень, щоб денебудь показала ся рука, денебудь блиснув кріс чи закурив ся дим. Зараз у те місце летить цїльна стрілецька кулька. Вправдї те саме роблять і ворожі полеві сторожі та стрілець-се справдїшний мистець у скриваню і змиленю ворога. Через те дуже рідкі случаї поранень чи смерти.

Та лежачи за плотом, чи в корчах стрілець не може втерпіти на однім місци. Блискавкою, використовуючи знамените догідности терену на сховки, перелїтає з за корчів під хату а з під хати за пліт. Туг позичає в товариша тютюну, або дїлить ся з ним „чим хата богата“ кукурудзою, чи овочами. Стрільцї так призвичаїли ся до полевих сторожий, що еще радо йдуть на них, а навіть є такі, що самі голосять ся. Стрілець потребує ріжно манїпотки. А ту в головних окопах нудьга і безробітє. На полевій сторожі має він все нові якісь приключки і пригоди. Там злетить йому скоро час і настроїть ся досить. А стрільцї вистрілюють богато патронів і можна сказати не на дурно. Ось доказ на се: З одної хати на другім березі ріки вибігає Москаль. Він що сили біжить, щоби сховати ся за найблизший будинок. Та ось паде стріл і Москаль як довгий ростягнув ся на землї. Се стрілець Павлух пробував свій кріс.

Лучають ся і веселі випадки. На полеву сторожу приходить високий, військовий старшина. Підсуває до одної з них і видить, як стрільцї смачно заїдають сливки. „Звідси ви сего набрали?“ — питає здивовано. „А он! прошу, перед нами над рікою сад!“ — відповідає один. „Та як? Таж се неможливе. 50 чи 60 кроків від ворога звідтам і ви можете нарвати сливок?! Ворог прецїнь може вас позбивати з дерева як грушки. Я сам люблю сливки, але за дурну сливку наражати житэ ви неповнні“. „Є, ми маємо свій спосіб на те“ — обзиває ся стрілець і трех бере ся показати се. Двох стає з готовими крісовими гранатами, а третий готовить ся до скоку. Розлягають ся два стріли оден по другім, а за ними слїдують два вибухи гранатів у ворожих окопах. У Москалів робить ся замішанє. За той час третий блискавкою скаче на дерево і скоро нариває сливок. За хвилю станув перед старшиною і подає йому пригорщу овочів. Старшина не міг із дива вийти. „Ой, ви Українцї, Українцї“ — казав на відхіднім і довго ще потім хитав сивою головою.

От такі то хвилї переживають тепер стрільцї. Небезпека, що що дня заглядає їм у очі так їх загартувала, що вони і думають про московські кулї. Ховають ся тому, щоби ворогами не зрадити місця полевої сторожі. Товариш Мицик вістун з II. куріня так означив своє відношенє що до полевих сторожий: „Я на „фельдваху“ йду, як на весїлє. Там чоловік надрочить ся з Москалями, наїсть ся кукурудзи, яблок, ще й до дому повну торбу несе“.

Важне для інвалїдів і родин військових.

(Склепи продажі тютюну в Австриї [трафіки]; першенство надїлюваня ними; інвалїди та члени родини військових осіб, що полягли чи померли на війнї).

По думцї ноти мінїстерства скарбу з дня 2. вересня 1915. ч. 53.740, висланої до мінїстерства війни, належить на основі найвисшої постанови з дня 4. серпня 1915. при надаваню трафік в Австриї — давати першенство інвалідам та вдовам і сиротам по військових, що полягли чи померли в нинїшній війнї, коли вони о се старають ся, о скільки ходить о трафіки, на які розписано конкурс або о новоотворені, та ті, що старають ся, посїдають відповідні услівя по думцї постанов про обсаджуванє трафік.

Першенство не прислугує тим особам тоді, коли ходить о наданє склепу продажі тютюну, полученого з льотерийною колектурою.

Надаванє трафік взагалї розписують скарбові власти дорогою конкурсу, може воно одначе відбувати ся також з вільної руки.

Також при поновнім обсаджуваню склепів зі специяльними родами тютюну і цигар та трафік головних, розписаним дорогою конкурсу, признаєть ся інвалїдам, передовсїм офіцирам, фенрихам, кадетам і поставленим на рівні з ними військовим особам, зглядно осталим по них членам родини, першенство під деякими условинами перед найлїпшими офертами.

Близші поясненя будуть містити дотичні оголошеня конкурсів.

Як **інвалїдів** треба розуміти всї такі особи, котрі в наслїдок повненя воєнної служби в нинїшній війнї, на підставі рішеня властивих військових властий (оборони краєвої) одержали тревалі побори титулом військового заосмотреня (прим. пенсия інвалідів). Належать до них не лишень члени війска, австрийської краєвої оборони і ополченя, але також члени добровільних відділів, як наші січові стрільцї, ветерани та цивільні робітники, що повнили воєнну службу.

Вдови і сироти по тих, що служили в нинїшній війнї, мають те саме право першенства, о скільки їх муж або батько згинув перед ворогом, помер наслїдком ран, одержаних на війнї або зneміг ся воєнними трудами чи хоробою, якої набавив ся на війнї.

Особи, що їм таке право першенства прислугує, мають при нагоді стараня о надїленє їх трафікою, предложити документ, виставлений через властиву військову власть, який сверджує тотожність особи сего, що старає ся о трафіку, а також потрібні дати в справі смерти мужа чи батька.

Дотичним властям скарбовим приказано, щоби інвалїдів і т. п., котрі внесли поданя о трафіки не по мисли повисших постанов, відповідно повчили що до форми, в якій мають свою просьбу предложити. Відносить ся то-також до тих інвалїдів, яким поданя вже відкинено.

НОВИНКИ.

Вмерли з розпуки за вітчиною. Недавно приведено до Великого Варадину на Угоршинї 1498 сербських полонених, з поміж котрих двох вмерло з голоду, зараз після прибутя до міста. Слїдство вияснило, що вони вмерли з голоду, а морились голодом в самовбийчім намірі. Вони рішили вмерти насильно з розпуки на вістку про упадок Сербії. Дальше провірили австрийські власти, що сї полонені від першого дня неволї не хотїли принимати корму. З початку сторожа старалась намовити їх їсти, — та надармо. Відтак угорські жовніри хотїли їх насильно приневолити їсти, в наслїдок чого прийшло між одним полоненим а сторожем до борби, підчас котрої Серб вкусив сторожа в палець.

Полеві листи вільні від цензури. Листи надавані жовнірами в полі на полевих етапних почтах, котрі доси жовніри мусїли висилати отвертими, можуть вже бути замикані та висилані без цензури. Тільки що якийсь час будуть роблені проби, щоб провірити й укарати кождий проступок проти приписів про переписку до областий, що лежать поза фронтовою і етапною лінією. Постанова, що кожда в полі надана почтова посилка мусить мати печатку відповідної команди, остає й на далї.

Збіже в Румунії. Між нїмецькою, австрийською і угорською збіжевою централею з одної сторони, а румунською комісиєю з другої, заключено умову в справі купна-продажі збіжа. На разї має бути куплених 50.000 вагонів збіжа. Відтак умова предвиджує купно дальших 50.000 вагонів. Рівночасно запевнено вивіз так сего збіжа як і давнїйших замовлє, які доси по причинї транспортових трудностий не могли бути вивезені з Румунії.

Сотника Ів. Коссака, професора учительської семинариї в Чорткові, відзначеного за хоробрість хрестом заслуги з воєнною декорацію, призілило мінїстерство краєвої оборони як військового дорадника до спільного центрального цензурного бюра у Відни.

Обміна полонених з Росиї. З Будапешту доносять, що недавно прибуло там 154. полонених австрийських жовнірів-інвалїдів, в дорозї обміни з Росиї.

Воєнні видатки Росиї. В Петроградї покликало до житя правительство осібну комісию, що має провірити дотеперішні видатки Росиї на війну. По донесеням „Нового Времени“ Росию коштує доси війна понад 10 мілярдів рублїв. Війна з Японією коштувала около 2 мілярдів рублїв.

Білє подорожіло. Щораз більша недостача вовни та приборів до виробу біля, приневолила фабрики полотен підвисшити від 15. грудня с. р. цїну тих артикулів, мимо сього, що й так вони подорожіи вже до 300 процент себто точно три рази. Розумієть ся, що се дібєть ся страшно в дрібничій продажі.

Фонографічна знимка голосу цїсаря Франца Йосифа. Президия фонду вдів і сиріт по членах оружної сили рішила звернути ся до цїсаря Франца Йосифа з просьбою на зізволенє на фонографічну знимку голосу цїсаря Франца Йосифа, щоби в сей спосіб дати народам монархії учути голос цїсаря. Цїсар на се згодив ся і онодї відбула ся в Шенбрунї фонографічна знимка голосу, котру переводив поручник Кронав. Заки цїсар став говорити до апарату, запитав, чи є вже знимка голосу цїсаря Вільгельма II, на що одержав відповідь, що президия згаданого фонду звернула ся з такою самою просьбою і до нїмецького володаря. Голос цїсаря був звучний і чистий. Безпосередно по промові цїсаря поручник Кронав пустив в рух апарат і цїсар почув свій голос з апарату. Фонографічна знимка голосу цїсаря Франца Йосифа піде в розпродаж з початком січня 1915 р.

Дар снятинського повіту українським січовим стрільцям. Установлений комітет — як повідомляє снятинське старoство — зібрав у населеня того повіту квоту тисяч пятьсот корон на закупно приборів до охорони перед студеню для українських січових стрільців, що стоять в поли, як також на цїль яку Українська Боєва Управа признасть за відповідне. Сї гроші вже одержано. — Українська Боєва Управа складає отсим щиру подяку населеню снятинського повіту і усїм тим хто сею збіркою занимав ся.

Львів на ширшій воєнній области. Найвисша команда армії змінила границі на північній воєнній области між ширшою обла стю і тіснійшою в той спосіб, що політичні округи Львів і Городок, а так само область Львова зістали вилучені з тіснійшої воєнної области і зачислені до ширшої. Тепер в Галичині до ширшої воєнної области належить ціла західна Галичина аж до повітови Сколе, Дрогобич, Львів, Городок, Яворів і Чесанів включно. В тіснійшій воєнний области находать ся Буковина і східна часть Галичини аж до по повіти Долина, Стрий, Жидачів, Бібрка, Перемишлями, Камінка Струмилова, Жовква і Рава Руська.

Відзначеня українських січових стрільців. Срібну медаль хоробрости першої кляси одержали; офіцирскі аспіранти Василь Панчак, Анлін Калинець, д-р Осип Суховерський, Петро Пасїка, Юлїян Назарук; підофіцири Омеляи Білинський, Степан Фоменко, Василь Мицик; стрільці Матій Загаєвич, Іван Семанюк, Пант. Чортоломийй і Дмитро Маслій.

Сладка українських уланів. Олекса Пучко, улан 8 полку, родом з Рожнева поз. Снятин, прислав на ялинку для недужих жовнірів Українців у львівських шпиталях від себе і від своїх 27 товаришів жовнірів Українців 8 полку уланів квоту 33 К з короткою, но так щирим і сердечним співчутєм для хорих жовнірів навіяною дописскою, що сльози тиснуть ся до очий, читаючі ті прості, щирі слова.

Ширіть „Свободу“!

Оголошеня.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Діло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: Др. Степан Баран.